

Humanioras kris är självförvållad

(Publicerad i Axess Magasin 2008:6)

Det har varit mycket tal om humanioras kris under senare år. För lite pengar, för lite internationell synlighet och svårigheter att hävda sitt existensberättigande har varit vanliga synpunkter. När det görs internationella rankningar av humanistisk forskning finns inga svenska lärosäten på topp-50 listan. Frågan är hur man skall se på denna kris, om den är självförvållad eller om den beror på bristande förståelse och uppskattning från ett alltmera anti-intellektuellt och kortsiktigt nyttofixerat samhälle?

Ett sätt att studera detta kan vara att se på hur humanisterna i Sverige låtit sig företrädas i forskningspolitiska sammanhang. Det finns naturligtvis många olika sätt att tänka om detta, men ett är att se vem humanisterna har utsett att företräda dem i Vetenskapsrådets styrelse. Vetenskapsrådet (VR) är nämligen den i särklass viktigaste finansiären av humanistisk forskning i Sverige. För det andra består VRs styrelse till största delen av personer som väljs av forskarsamhället själv. VRs styrelse är dessutom kanske den viktigaste företrädaren för hela forskarsamhället gentemot statsmakterna. Min poäng är att man därmed kan ta temperaturen på tillståndet inom svensk humaniora genom att se vem man valt att utse till denna grannliga uppgift och vilka forskningspolitiska ståndpunkter denna person har framfört i den offentliga debatten.

Det humanistiska forskarsamhället i Sverige har då för två mandatperioder i rad (om tre år) valt att utse Lisbeth Larsson, professor i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet. Det är enligt mitt förmenande ett besynnerligt val givet de ståndpunkter om centrala forskningspolitiska frågor hon lagt i dagen i den offentliga debatten. Låt mig ta tre exempel. I en debatt om forskningens självständighet i förhållande till politisk styrning har hon framfört att det inte finns någon anledning att som forskare hävda rätten till autonomi eftersom de medel som finns "har sin upprinnelse i politiska beslut".¹ Det finns enligt Lisbeth Larsson inget att invända mot att de resultat politikerna beställer skall de också få. Forskarsamhället arbetar enligt Lisbeth Larsson direkt på uppdrag av den politiska makten och skall lojalt ställa upp vad gäller vilka forskningsfrågor och problem som den politiska majoriteten prioriterar.

Den andra exemplet gäller vad forskarsamhället skall prioritera för problem och frågeställningar. Här bör det enligt Lisbeth Larsson vara den samhällseliga nyttan som har företräde framför den inomvetenskapliga utvecklingen. Hur skall denna "nytta" avgöras? Enligt Lisbeth Larsson "definitivt inte genom de vetenskapsinterna utvärderings- och belöningsystem som vuxit fram".² Vad forskarkollegor världen över synes vara viktigt forskning av god kvalitet är ingenting att bry sig om enligt Larsson. Forskningens autonomi är till och med ett "hinder för utvecklingen av nya områden".³ Istället anser hon att politiker skall avgöra vem som får tjänster och anslag och varnar landets forskningspolitiker för att sätta någon tilltro till forskarsamhällets integritet. Hennes argument är att "vi genusforskare har staten att tacka för våra tjänster".⁴ Må så vara i hennes eget fall men genusforskningen är mycket större i länder som t ex USA och Storbritannien där politiker ingalunda kunnat styra på samma sätt som i Sverige

Det tredje exemplet handlar om vikten av internationell relevans. I en nyligen publicerad artikel uttalar sig Larsson föraktfullt om vikten av internationell publicering.⁵ Symptomatiskt har hon själv knappast någon internationell publicering trots att hennes forskningsområde är i

¹ *Expressen* 1998-05-22 och 05-29, se även *Dagens Nyheter* 2005-01-04

² *Kulturella perspektiv* 2008:2, s. 63

³ *Expressen* 2001-01-04

⁴ *Genusperspektiv* 2007:5-6

⁵ *Kulturella perspektiv* 2008:2, s 63

högsta grad internationellt, att det finns ett flertal internationella tidskrifter inom hennes område och att vad hon skriver om borde vara av stort värde för den internationella forskningen inom hennes område. Om det beror på att hon försökt men inte lyckats bli internationellt publicerad eller om hon aldrig ansett det värt att försöka vet jag inte.

Den sammantagna bilden av humanisternas forskningspolitiska röst är således denna. Man önskar mera politisk direktstyrning av medel och tjänster och mindre inflytande från forskarsamhället. Det är den av politikerna definierade nyttan som skall avgöra vad det ska forskas om (bilindustrin?), inte vad forskarsamhället anser relevant. Att bidra till den internationella utvecklingen av det egna ämnet är ointressant jämfört med den ovan provinsialt definierade nyttan.

Om det nu finns en kris för svensk humaniora blir i ljuset av ovanstående min kommentar till de svenska humanister denna: Väl bekomme!

Bo Rothstein